

Maria Renata Mayenowa

"Russkij jazyk w szkole"
(dwumiesięcznik), 1949, R. X, Nr 3,
Organ ministerstwa Oświaty ZSRR :
[recenzja]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce
literatury polskiej 41/1, 260-261

1950

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

IV. P R Z E G L Ą D C Z A S O P I S M

RUSSKIJ JAZYK W SZKOLE. (Dwumiesięcznik). Organ Ministerstwa Oświaty ZSRR. R. X, 1949, nr 3.

Jest to numer rocznicowy, całkowicie poświęcony Puszkiniowi. Na pierwszym miejscu czasopismo zamieszcza artykuł od redakcji, pt. *A. S. Puszkina — twórca rosyjskiego języka literackiego*. Epoka przełomu XVIII i XIX wieku, przejście Rosji od feudalizmu do kapitalizmu i krystalizacja nowoczesnej świadomości narodowej, stwarza warunki dla powstania ogólnonarodowego języka literackiego. Tworzy go Puszkina na gruzach teorii trzech stylów, biorąc dla nowej normy wszystkie żywe elementy tradycyjnego języka literackiego, ogólnonarodowe elementy żywego języka mówionego oraz elementy folkloru. Kryterium wyboru stanowi zasada ogólnej zrozumiałości. Niedopuszczalna jest zmanierowana leksyka średnio- i drobno-burżuazyjna. Puszkina jest zarówno w sensie ideologicznym jak językowym zamknięciem drogi dekabrystów i Radiszczewa z jednej strony, z drugiej zaś rozszerzeniem drogi Kryłowa i Fonwizina i punktem wyjścia dla całego dalszego rozwoju rosyjskiego języka literackiego.

Artykuł S. D. Nikiforowa pt. *Język romana Puszkina „Jewgienij Oniegin”* wskazuje na dokonaną w analizowanej powieści przebudowę języka poetyckiego. Przebudowa odbywa się na kanwie ludowego języka mówionego z jego specyficzną leksyką i strukturami składniowymi, z bogactwem wyrazistych struktur rytmiczno-intonacyjnych. Zachowane słowianizmy ulegają laicyzacji lub zyskują nowe funkcje. Zjawiają się po raz pierwszy elementy społecznej charakterystyki językowej. Formy dialektyczne i przestarzałe ulegają eliminacji. Eliminacji ulegają także barbaryzmy syntaktyczne.

Artykuł W. Winogradowa, *K izuczeniju jazyka i stila puszkinskoj prozy. (Rabota Puszkina nad powiestju „Stancjonnyj smotritel”)*, wbrew rozpowszechnionej dotąd opinii, ujmuje prozę Puszkina jako rozbicie sentymentalnej francuskiej manieri Karamzina i jego szkoły. Język narracji jest każdorazowo zależny od sytuacji społecznej i charakteru narratora. Nakładanie się na siebie czterech warstw narracji w omawianej powieści pozwala na pogłębienie interpretacji opisywanej rzeczywistości. Zestawienie brulionów powieści z jej ostateczną redakcją pozwala stwierdzić, że praca Puszkina szła w kierunku poszukiwania elementów żywego, mówionego, języka.

Artykuł P. J. Czernych, *Iz nabludienij nad jazykom stichotworienija Puszkina „Pamiatnik”*, ustala zasady czytania wiersza, biorąc za podstawę ówczesną wymawianiową normę moskiewską. Wysoki styl wiersza, bardzo prostego w sensie zestawień frazeologicznych, oparty jest o leksykę, zawierającą szereg słowianizmów. Porównanie brulionów wiersza z ostateczną redakcją wyraźnie wskazuje na poszukiwanie leksyki „wysokiej”.

Dział popularnonaukowy czasopisma przynosi artykuł G. P. Sierdiuczenki, *O twórczym nasłodzi akadiemika N. J. Marra*. N. J. Marr, twórca marksistowskiego językoznawstwa, widzi powstanie języka w procesie pracy, w określonych warunkach produkcyjnych i społecznych. Przebudowa języka następuje w związku z istotnymi zmianami tych warunków. Dla N. J. Marra związek dźwiękowego kształtu języka i myślenia jest nierozzerwalny. Marr ustala podstawowe prawa semantyki. Na pierwszy plan w analizie języka wysuwa zagadnienia składni, dla której morfologia jest tylko techniką. Potępia sztuczne oderwanie od siebie poszczególnych dyscyplin językoznawstwa, tak samo jak oderwanie gramatyki opisowej od historycznej. Formuluje tezę o stadialności rozwoju języków i rozbija tezę o istnieniu prajęzyków. W krąg rozważań wciąga znacznie większą ilość języków, niż to czyniła lingwistyka burżuazyjna. Wiążąc naukę z praktyką Marr współpracuje przy stwarzaniu abecadła i gramatyk dla języków tych narodów ZSRR, które dotąd nie miały swego piśmiennictwa. Współczesna lingwistyka radziecka korzysta jednostronnie z puścizny wielkiego uczonego. Ta jednostronność, polegająca na odsunięciu od siebie zagadnień semantyki i kultury materialnej, zerwaniu związków między pracami filozofów, historyków, etnografów i językoznawców, musi zostać przelamana.

Dział metodyki przynosi artykuł pt. *Rabota nad jazykom powiesti A. S. Puszkiha „Dubrowskij” w sriedniej szkole*. Praca nad językiem Dubrowskiego odbywa się na poziomie klasy 6 i daje możność, na przykładach przesunięć leksykalno-semantycznych i składniowych, odpowiednio poklasyfikowanych, zapoznania uczniów z pojęciem dynamiki języka.

Dział, referujący doświadczenia w zakresie dydaktyki języka rosyjskiego (*Iz opyta*), przynosi nowy typ lekcji gramatyki, opartej o pracę nad brulionem tekstu opowiadania Puszkiha (W. A. Nikolskij, *Rabota nad tekstom na urokach grammatiki. Na materiale proizwiedienija A. S. Puszkiha „Dubrowskij”*).

Dział recenzyj i bibliografii przynosi omówienie książki A. S. Orłowa pt. *Jazyk russkich pisatielej* oraz bibliografię nowej literatury dla nauczyciela języka rosyjskiego, ułożoną w następujących działach: 1. Językoznawstwo ogólne. 2. Język rosyjski. 3. Metodyka nauczania języka rosyjskiego. 4. Język rosyjski w szkole nierosyjskiej.

W dziale pt. *Kronika* pismo referuje przebieg dyskusji w moskiewskim Instytucie Języka i Myślenia im. N. J. Marra. Dyskusja dotyczyła referatu prof. G. P. Sierdiuczenki, *O twórczym nasłodzi akadiemika N. J. Marra*.

Dział porad (*Konsultacija*), zamykający czasopismo, zawiera szereg odpowiedzi redakcji.

RUSKIJ JAZYK W SZKOLE. Moskwa 1949, nr 4.

W artykule wstępnym, zatytułowanym: *K itogam uczebnogo goda*, podsumowano osiągnięcia i wskazano niedociągnięcia zarówno radzieckiej dydaktyki języka rosyjskiego jak i czasopisma, służącego zagadnieniom dydaktyki języka. Podkreślono niedostateczny związek między nauką literatury a nauką języka. Interpretacja języka i stylu utworów artystycznych nie ujawnia dostatecznie ich związku z przedstawianą rzeczywistością i konkretnymi warunkami historycznymi. W szkole dotąd widzi się izolowane traktowanie poszczególnych dyscyplin językoznawstwa. Słowem, szkoła